

***bitig* Edebiyat Fakültesi Dergisi**

bitig Journal of Faculty of Letters

Mevlevilik Geleneği ve Vefatının 475. Yılında Muğlalı
İbrahim Şâhidî (1470-1550) Özel Sayısı (Nisan/April 2025)

Batı'da Bir Mevlânâ Romanı: Rumi'nin İzinde

Elif SERTUÇ

Bilim Uzmanı

Bağımsız Araştırmacı

elifsertucc@gmail.com

 ORCID 0009-0008-7153-4954

Kitap incelemesi/ Book review

Geliş Tarihi/Received: 01.02.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 11.02.2025

Atıf/Citation

Sertuç, Elif (2025), Batı'da Bir Mevlânâ Romanı: Rumi'nin İzinde, *bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Mevlevilik Geleneği ve Vefatının 475. Yılında Muğlalı İbrahim Şâhidî (1470-1550) Özel Sayısı (Nisan/April 2025), 420-429.

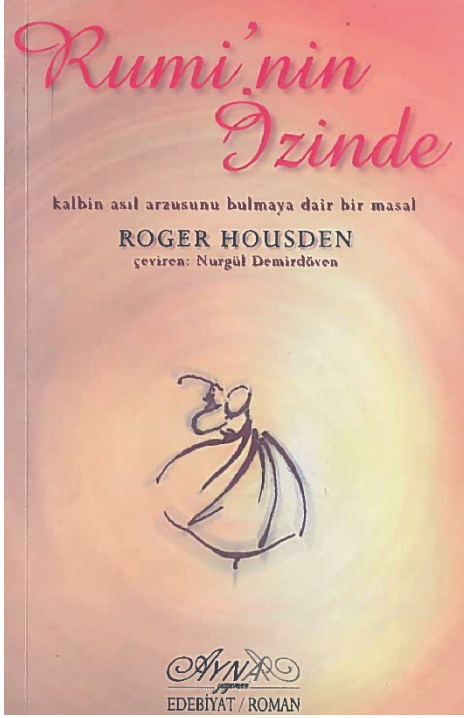

Bu makale iThenticate, turnitin, intihal.net programlarından biriyle taranmıştır.
This article was checked by iThenticate, turnitin or intihal.net.

“Sadece susayanlar suyu aramaz

Su da susuzları arar durur!”

Mevlânâ

Giriş

İnsan, ölüm gerçeğini bilincine sığdıran tek canlıdır. O, aşkın doğasıyla da yaşamı inşa etme gayreti içinde olmuştur. Hayat ve ölüm, son ve sonsuz arasındaki gerilim, onu zorunlu olarak varlık sahasına yöneltir. Önce kendi varlığını sorgulayan insan; bu kadim çıkmazın içinde edebiyat, felsefe, müzik vb. disiplinler aracılığıyla kendini ifade yolu bulur. Söz konusu ifade yollarından biri de tasavvûfî düşünce sistemidir. Kökleri VII-VIII. yy.'a kadar uzanan tasavvuf; varlığın birliği (vahdet-i vücûd) görüşünü merkeze alır. Bu görüş, “Tanrı’dan başka varlık olmadığının bilincine varmak” olarak tanımlanır. Yaratılanlar (nesne, atom, atom altı, özne vb.) yalnız Tanrı’nın bir yansımasıdır. Mevcut düşünce

çerçevesinde Annemarie Schimmel’in tabiriyle *en ateşli ve lirik dizelerin sahibi*, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ile karşılaşılır. *Mesnevî-i Ma’nevî* adlı eseri başta olmak üzere, *Dîvân-ı Kebîr* ve diğer eserleriyle birlikte bu ve bunun etrafında şekillenen varoluşsal temayı ele alan mutasavvıf; XIII. yy.’dan günümüz toplumuna ışık tutmaya devam etmektedir. Başta en bilindik eseri olan *Mesnevî*’si, modern insanın varlık sorgulamasına ve arayışına, giderek artan bir ivmeyle yanıt olmayı sürdürür. Temeldeki bu arayış çerçevesinde -Doğu’nun kadim öğretisinde yer aldığı gibi, Batı dünyasında da kendisine yer bulan eserleriyle Mevlânâ, ebediyete intikalinin üstünden asırlar geçmesine rağmen, hâlâ farklı kıt’alarda alımlanmaya devam etmektedir. İncelenecek eser bu alımlayışın XXI. yy.’daki örneklerinden biridir.

Tercümeyle Gelen Tanışıklık

Edebî sahada kültürel aktarım, işin doğası gereği tercüme faaliyetleriyle başlar. Bu yolla Mevlânâ’nın Batı’da tanınması, XIX. yy.’a dayanır. Avrupalı seyyahların Osmanlı topraklarına gelmeleriyle *Mesnevî*, ilkin Farsçadan İngilizceye, ardından İngilizceden Fransızcaya yapılan tercümelerle Batı dünyasında tanınır. Tercümelere paralel olarak İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya ve Hollanda gibi Avrupa ülkelerinde, Mevlânâ’yla ilgili akademik çalışmalar yürütülür (Can, 1995, s. 254). Nihayet bu

çalışmaların kaynaklığında *Mesnevî*'den ilham alınarak yazılan kurmaca eserlerle Mevlânâ ve öğretisi geniş kitlelere ulaşır.

XX. yy'ın son çeyreğine gelindiğinde ise Mevlânâ ve eserleri, yeniden popülerlik kazanır. İlk büyük çıkışlardan biri olarak Latin Amerikalı yazar Paulo Coelho'nun 1988 yılında yayımlanan *Simyacı* adlı eseri gösterilebilir. Öyle ki bu eser, XX. yy.'ın en önemli yayıncılık olaylarından biri olarak değerlendirilir. 88 dilde yayımlanan roman, P. Coelho'yu dünyaya tanıtmakla kalmaz, kurmacadaki izlek ve olay örgüsü üzerinden bilge okurun *Mesnevî*'yle yeniden metinlerarası ilişki kurmasını da sağlar. Romanda, hazinesini bulmak için Mısır'a giden genç Santiago'nun başından geçenler anlatılır. Ana kurguya paralel olarak "Mısır'da bir hazine bulma" hikâyesi, *Mesnevî*'nin VI. cildinin 4216. beytinde başlar. Bu izlek; iç anlatılar, karakter ve çatışma unsurlarının çeşitlenmesiyle P. Coelho tarafından yeniden yorumlanarak roman türünde okurun karşısına çıkar. *Simyacı*'nın, bu yazının konusu olan *Rumi'nin İzinde* adlı romanın bir hazırlayıcısı olduğu düşünülebilir, zira her ikisinde de ortak tema ve benzer bir olay örgüsü vardır. Söz gelimi "rüya görme, yol, yolculuk" gibi motiflerin yanı sıra mektuplar üzerinden inşa edilen yapı ve hırsızlık gibi benzer alt olay birimleri, bu paralelliğe örnek olarak verilebilir. Romanlardaki iki başkarakter de yolculuk sırasında paralarını bir hırsıza kaptırır ve yeniden para kazanmak için bir süre tüccarların yanında çalışmaya başlar (*Simyacı*'da Santiago billuriye tüccarı; *Rumi'nin İzinde* 'de Georgio kuş tüccarının yanında çalışır).

Bu bağlamda bahsi geçen popüleritenin nedenleri sorgulandığında, özelde ABD'nin mevcut kapitalist sistemi ve yükselen neoliberal politikalarının konu seçiminde etkili olduğunu düşünmek mümkündür. Kamu kaynaklarının sınırlanarak kişiye olduğundan fazla sorumluluk yüklendiği; toplumsal dinamiklerin belirleyiciliği; bireyin maddesel tahakküm altında ezildiği, yalnızlaştığı ve bunun bir sonucu olarak da manevî olana yöneldiği söylenilebilir. Bu görüşe ek olarak savaş ve yıkımlarla geçen XX. yy.'ın geçmişe yönelimde etkili olduğu da açıktır. Postmodernizm olarak adlandırılan ve hemen her disiplinde hayat bulan bu görüşler, bireyin gelenekle olan bağını yeniden gündeme getirir ve böylece varoluş kaynaklarını sorgulama ile yolculuk temalarında, eksikliği duyulan şeye doğru bir arayış başlamış olur (Eliuz ve Türkdogan, 2012, s. 1015-1017). Şüphesiz, edebî metinler bağlı bulundukları toplumsal koşullar ve devrin hâkim zihniyetinden bağımsız değildir. Baskı altındaki bireyin ruhsal yönelimi kaçınılmaz görülebilir, ancak salt bu bakış açısı insanı *kaçış* halinde olan edilgen bir varlık konumuna indirgeyeceğinden görece eksiktir. İnsan, aşkın doğası nedeniyle temel ihtiyaçları karşılandığında dahi kendini eksik hissedebilir. Bu duygu durumunun bir sonucu olarak insan, beden ve aklın sınırlarını zorlama/aşma yönünde eylemler gerçekleştirir. Söz konusu sınırlardan biri, onun belirli bir zamana ve mekâna bağlı kalmak durumunda olmasıdır. Bir başka ifadeyle insan, aynı anda birden çok zaman ve mekânda var olamayacaktır. "Düşünme, anlama, kavrama gücü" olarak tanımlanan akıl da insanı sınırlar ve

zihninde oluşan kalıp yargılar da onun, başka ihtimaller olabileceği fikrinden uzaklaşmasına neden olur. Kelimenin kavram alanına bakıldığında söz konusu *sının* anlamı daha iyi anlaşılacaktır.

Klinik psikolog Dr. Ali Bayramoğlu, *Mesnevî*'den kimi hikâyeleri 3. dalga davranışçılığın bakış açısıyla yeniden yorumladığı *Başka Bir Dünya Mümkün* adlı eserinde, akıl üzerine çarpıcı bir çıkarımda bulunur. Arapça *akıldan* gelen *akıl* sözcüğü; *devenin ayağına bağlanan ip* anlamına gelir. *Ma'kûl* de *ayağı bağlı deve* demektir (Eyuboğlu, 1988, s. 8). Bu anlamdan hareketle A. Bayramoğlu, toplumun da akıl üzerinden insana görünmez bir bağ vurduğunu, bireyin yalnız “sınırları önceden çizilmiş” akıl çerçevesinde düşünebilir hâle geldiğini ifade eder. Böylece insan, bu *hürmet gören* bağa, otomatikleşen davranışlarını sorgulamaksızın bağlanacak ve toplum, bireyi rahatlıkla gözetim altına alabilecektir (Bayramoğlu, 2019, s. 55).

Dolayısıyla insan, daima mevcut sınırlarını aşarak hep daha iyiye, güzele ve nihayet aşkın olana ulaşma arzusu içindedir demek yanlış olmaz. Batı dünyasında Mevlânâ ve onun öğretisine karşı olan yönelim, bu bakış açısıyla da değerlendirilebilir.

Roger Housden ve Rumi'nin İzinde

İngiliz asıllı yazar Roger Housden'ın kaleme aldığı *Rumi'nin İzinde: Kalbin Asıl Arzusunu Bulmaya Dair Bir Masal* (*Chasing Rumi: A Fable about Finding the Hearts True Desire*) adlı eser, Mevlânâ'dan ilham alarak yazılan kurmaca metinlerden biridir. Çizimleri Kathleen Edwards tarafından yapılan roman, ABD'de yayımlandıktan bir yıl sonra, 2003'te Türkiye'de, Ayna Yayınevi tarafından basılır. Eserin tercümesi ise Nurgül Demirdöven tarafından yapılmıştır.

Söz konusu inceleme, bu eserin Türkçe olarak yapılan birinci basımı esas alınarak gerçekleştirilecektir. Kurguda, göçmen bir başkarakter anlatan eser, yazarından izler taşır. Housden da 1998'de İngiltere'den Amerika'ya göç etmiştir. *Sacred America* (1999), *Ten Poems to Change Your Life* (2001) ve çok satan *Ten Poem* serisini kaleme alan Housden; şiir, sanat ve edebiyat alanlarında çeşitli yirmi kitabın yazarıdır. *Rumi'nin İzinde*, Housden'ın roman türünde kaleme aldığı tek eserdir. Ayrıca bu eser, 2013 yılında *Chasing Love and Revelation: A Fable about Finding the Hearts True Desire* adıyla ana başlığı değiştirilip bir e-kitap olarak da yeniden yayımlanmıştır.

Roman, toplam 150 sayfa ve 44 bölümden oluşur, her bölüm 2-5 sayfa aralığındadır. Şekilsel anlamda, gerek toplam hacim gerekse bölümlerin kısa tutulması yönünden eserin, zamanı olmayan modern okura hitap ettiği söylenilebilir.

Romanın görsel malzemeyi de kullandığı görülür. Kitabın numaralandırılmayan son sayfasında, ünlü İtalyan Rönesans ressamı Sandro Botticelli'nin *Venüs'ün Doğuşu* (*La nascita di Venere*) adlı eserinde; ortada, bir istiridye kabuğundan doğan aşk ve güzellik tanrıçası Venüs'ün çizimi yer alır. Şüphesiz bu tablonun seçimi bir tesadüf değildir. Figür, kurgunun ilerleyen bölümlerinde yer alacak olan kişi

ve mekânlara bir gönderme olarak okunmalıdır. *Tobumlama* da denilen bu yöntem, gerçekleşecek olana dair önden gelen bir işaret olup metnin, yazar tarafından iyi bir işçilikle hazırlandığının göstergesidir. Aynı zamanda okura sezdirilen böylesi bölümler, kurgudaki bütüncül yapıya hizmet ettiğinden, oldukça önemlidir. Buna, Housden'ın akıcı üslubu ve bölümler arası merak unsurunu dengeli bir şekilde dağıtarak kurmacayı ilerletmesi de eklendiğinde roman, okunması ayrıca keyifli bir deneyime dönüşür.

Eserde kısaca, bir ikona ressamı olan Georgio'nun Floransa'da başlayıp Konya'ya uzanan yolculuğu anlatılır. "1948" başlığıyla açılan sahnede, başkarakter Georgio, Floransa-San Marco müzesindeki fresklere hayranlıkla bakmaktadır. Burada, karakterin ruhanî duygularının ilk tasviri yapılarak 1958 yılında 28 yaşını süren Georgio'nun hikâyesi anlatılmaya başlanır. Zamanın kronolojik olarak ilerlediği eserde, yalnız birkaç yerde geri sapımlar (flashback) üzerinden karakterin geçmiş hayatına dair bilgi verilir. Bu çizgisel akış, okur için de anlaşılması kolay bir metin demektir.

Georgio, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ailesiyle beraber Yunanistan'dan İtalya'ya göç eder. Annesini bu yolculuk sırasında kaybeden kahraman, babasıyla birlikte Floransa'da kendine mütevazı bir hayat kurar.

Yolculuk İçin Bir Sebep: Altın Kafes

Başkarakter Georgio, mizaç özelliği olarak gezip görmeyi, keşfetmeyi seven, sanatkâr ruhlu bir gençtir. Zamanla içinde, adını koyamadığı bir boşluk hisseder. Oysa gerek yaşam koşulları gerekse Floransa gibi mesleği için elverişli bir kentte yaşıyor olması, bu boşluk hissine tezat oluşturacak niteliktedir. "...birkaç yıldır; zaman zaman bir melankoli, bir doyumsuzluk kaplıyordu içini. Bu ruh hâli içindeyken, Floransa'nın o zarif ışıltısı genç ressamı ağır geliyordu. (...) Burada arzu edebileceği her şey var, ama o adını bile bilmediği başka bir şeyin özlemini duyuyor." (Housden, 2003, s.17-19) ifadeleriyle anlatılan duygu durumu, adeta *altın kafes* olarak tabir edilen bir ruh hâlini işaret eder. Çeşitli olanaklar vardır, ancak sebepsiz bir huzursuzluk tüm imkânlara gölge düşürmüştür. Bu durum, harekete geçmenin zeminini oluşturacaktır.

Edebî metinlerde karakterler sıklıkla bir dış uyaran tarafından maceraya çağrılır ve çağrı bir süre reddedilebilir. Eserde, bu örtük çağrının kahramana içsel/ruhsal bir kaynaktan geldiği görülür, çünkü çevresel koşullarda, kaçışı gerektirecek herhangi bir olumsuz durum yoktur. Aynı zamanda burada ana karakterin maceraya çağrısı reddetmesi, güçlü bir inkâr veya kaçış üzerinden verilmez. Aksine, harekete geçmek için kahramanda büyük bir direnç yoktur, zira gezgin ve sanatkâr ruhlu olarak resmedilen Georgio, sadece bir süre, bu talebinin sıradan bir *gitme* eylemi olup olmadığı konusunda tereddüt eder. Karakterin bu nahif geçişi, kurguya da sade bir ahenk katar. Metnin bütününde de görülecek olan bu eylemden çok isim ve yalın tasvir odaklı anlatım, romanın hâkim

üslûbudur denebilir. Kurmacanın başarılarından biri, durağan denilebilecek bir anlatımı, merakı canlı tutarak ilerleyebilmesindedir.

Bu kabil buhran sahnelerinin ardından Andre, Giorgio için bir çıkış kapısı aralar: “Bu bahar kimsenin ikona ressamına ihtiyacı mı yok, yoksa geçimini sağlamak için daha büyük bir endişe mi çöktü içine?” (Housden, 2003, s. 21) Andre, Giorgio’nun babası Stefano’nun eski bir arkadaşıdır. Adeta döneminin filozofu gibidir. Şiirle sanatla ilgilenen bu adam, kurgudaki bilge kişiyi temsil eder ve Giorgio’ya arayışıyla ilgili rehberlik ederek onu Mevlânâ’nın şiirleriyle tanıştır. Aralarında, bilge-talebe türünden dostane bir arkadaşlık başlar. Giorgio, Andre’ye içini açtıktan birkaç gün sonra, Konya’ya gitmek istediğini söyler. Andre, bunun ciddi bir konu olduğunu belirtir, ancak Giorgio kararlıdır. Bunun üzerine Andre, ona iki mühürlü mektup verir. Biri Yunanistan’daki İveron Manastırı’nda, diğeri İstanbul’da görmesi gereken iki kişiyi işaret eder. Böylelikle Giorgio’nun yol haritası belli olmuş olur. Şimdi, kendisinin de henüz bilmediği bir maceraya atılacak ve hiç bilmediği yönleriyle yüzleşecektir.

Kişiler bahsinde ise eserin görece kalabalık bir şahıs kadrosuna sahip olduğu söylenebilir, ancak kadro göze batmaz yahut kafa karışıklığı yaratmaz, çünkü her biri belli bir olay örgüsünde ana hikâyeye yedirilerek verilmiştir. Giorgio özelinde, karakterin dönüşümü meselesi de ustalıkla işlenir. Kahraman, kurmacanın başında eylemlerinin nedeni üzerine pek fazla düşünmeyen, yalnız amaçsızca kendini yollara vuran bir genç olarak resmedilir. İlerleyen bölümlerde ise Peder Safrani karakteri, bu konuda Giorgio’ya ayna olacaktır. “Sen romantğin birisin, hasret çeken gezip duran bir romantik. Bütün bu arayış sırasında, hiç durup acaba bu hasret çeken kim diye merak ettin mi?” (Housden, 2003, s. 70).

Esere yalnız, çatışmaların daha belirgin kılınması yönünde bir eleştiri getirilebilir. Söz gelimi Peder Safrani ile olan ve hırsızlığın yaşandığı sahnelerde, içsel çatışmanın yanı sıra bir de fiziksel çatışma ve kriz anı vardır. Bu sahnelerde kahraman, güç bir durumla karşılaşmasına rağmen, yaşanan *sıkışmışlık hâli* birkaç cümlede anlatılıp tamamlanır. Karakterin yaşadığı şaşkınlık ve belki de öfke durumu, yüzeysel olarak işlenirken okur, her ne sorun olursa olsun, onun üstesinden kolaylıkla gelen bir Giorgio’yla karşılaşır. Bu da ifade edilen pasajlardaki gerçekçiliği zedeler. Giorgio, ilk kez gördüğü bir peder (Peder Safrani) tarafından taşlandığında ve hiç bilmediği bir şehirde tüm parasının çalındığını fark ettiğinde de sükûnetini korur. Bu erken gelen *teslimiyet hâli* kurmacanın ilerleyen kısımlarına alınsa ya da o anki çatışmalar daha belirgin bir tasvirle anlatılsa karakterin gerçekçiliğine olumlu yönde katkı sağlanacağını düşünmek mümkündür.

Kadim Tema: Arayış

Roger Housden'ın romanında hep bir *gitme* eylemi görülür. Tematik mânâda, bir yol ve yolculuk metaforu üzerinden dikkatlere sunulan bu eylem, karakterin huzursuzluğu ile bütünleşik olarak verilmiştir.

“Huzursuzluk ne zaman göğsünü sıkıştırarak olsa Georgio yürümeye başlıyordu. Şehir meydanına yürümüyordu, hatta şehrin yukarı kısımlarındaki Fiesole tepesine de yürümüyordu. Hayır, onun açlığı bundan çok daha büyük, çok daha doyumsuzdu. Henüz yirmi sekiz yaşında olmasına rağmen Saraybosna, Üsküp ve Polonya'da Krakov gibi şehirlere yolculuk etmişti. Atlasta adları karşısına çıkan yerleri görmüştü. (...) Özlemini daha fazla durduramayınca, 'İşte buraya gideceğim.' diyordu ve birçok insandan farklı olarak oraya gerçekten de gidiyordu.” (Housden, 2003, s. 17-18).

Bu hareket hâli, geçilen ülke ve şehirlerle adı anılan onlarca mekân, en eski anlatılarda da yer alan yol ve yolculuk metaforunu işaret eder. Eserin bütününde ise genel mânâda *arayış*, özel mânâda ise *kendini arama/bilme* teması işlenirken Mevlânâ'nın eserlerine olan gönderme, daha belirgin olarak görülmeye başlanır. “Bizim çağrımız kervanın çanıdır / Yahut gök gürültüsü, ağır bulutlar çekilince! Yolcu, kalbini bir mola yerinde koyma, / Ki yorulmayasın, seni çekip götürdüklerinde!” ve “Ayağın yoksa bile kendine doğru yola çık / La'l mâdeni gibi güneş ışıklarıyla renklere boyan. / Hocam, kendinden kalk kendi gönlüne doğru yola çık! / Bu çeşit yolculukta toprak bile altın mâdeni hâline geldi.” (Schimmel, 2000, s. 142-43) diyen Mevlânâ, daim bir hareket hâlini işaret eder, çünkü bir bakıma farklı durumları yaratacak olan odur ve insan, ancak farklı deneyimler eşliğinde davranış repertuarını görebilecek, dolayısıyla kendini tanıyabilecektir. Ayrıca, bilindiği üzere “Mesnevî; Dinle!” (bişnev) hitabıyla başlar. Mevlânâ “gör” yahut “bak” ifadelerini de kullanabilecekken neden “Dinle” sözünü tercih etmiştir? Bu noktada, biyolojik temelden başlayıp metaforik zeminde devam eden bir açıklama getirilir. İşitme duyusu henüz anne karnındayken başlar. Görme duyusu ise daha sonra gelişir. Bir çocuk da önce işitir, sonra görür ve ancak bunların ardından konuşabilir hâle gelir. Bu merhaleler, sâliğin durumuna benzetilir. O da önce şeyhinin sözlerine kulak kesilecek ardından görmesi gereken hakikatleri görebilecektir (Bursalı İsmail Hakkı'dan aktaran Kaplan, 2004, s. 102). Mevlânâ daha sonra; “kulak eğer gerçeği anlarsa gözdür” der (Mevlânâ, 2007, s. 184 b. 871). İncelenen eserde de dinlemek üzerinden şu sözler söylenir:

“Bizim geleneğimizde, öğrenmemiz gereken en önemli ders Tanrı'ya boyun eğmektir. Çoğu insan bunun, okul öğretmeninin yapmasını istedikleri şeyi yapan çocuklar gibi olmak anlamına geldiğini sanır. Boyun eğmek sözcüğünün bizim Yunan dilimizde ‘dinlemek’ anlamına geldiğini bilmezler. Tanrı'ya boyun eğmek her koşulda onu dinlemektir (...) Kendi içine git ve davetsizce gelen sesi iyi dinle. Aşkın habercisidir o; karmaşık açıklamalar yapmadan, basit ve doğrudan konuşan bir sestir.” (Housden, 2003, s. 38).

Bu cümleler, elbette tasavvufî açıdan, derin bir anlam kâinatına sahiptir. Aynı zamanda dinleme bahsi üzerinden dile getirilenler; odağını kaybetmiş, sonsuz uyaranla çevrili modern insanın da hislerine tercüman olacaktır.

Roman, kadına bakış yönünden de *Mesnevî*'den izler taşır. Söz gelimi *Mesnevî*'nin I. cildinin 2437. beytinde geçen: “Kadın, sadece bir sevgili değildir, kadın Hakk’ın ışıdır, nurudur. Sanki o, mahlûk değildir de Hâlık’tır.” (Can, 2021, s. 166) söylemi ile Tanrı’nın Hâlık (halk etme/yaratma) sıfatının kadında tecelli ettiği ifade edilir. Romanda da Meryem Ana ve Hristiyanların onu algılayış biçiminden bahis açan Peder Monas, Georgio’ya dünyevîlik ve ruhaniyet dengesi üzerinden konuşmaları sırasında şunları söyler: “Bu kutsal bakire gerçekten de alımlı. O hem kudretli ve dehşetli hem de güzel ve sakın bir okyanus. Hiçbir şeyi reddetmiyor. Her iki dünyayı, zamanı ve ebediyeti kapsıyor.” (Housden, 2003, s. 62). Ayrıca, vefat eden anne özelinde hatırlananlar; tanrıça Venüs çağrışımı ile gerek Meryem Ana üzerinden yorumlananlar gerekse kurmacanın ilerleyen sayfalarında Georgio’nun karşısına çıkacak olan Sofya Sarmoun karakteri düşünüldüğünde, kadın imgesinin eserde sıklıkla büyük bir saygı ve zarafetle işlendiği görülür. Burada, genel mânâda İslamiyet’in ve özel mânâda ise Mevlânâ’nın kadına olan saygılı yaklaşımı, eserin bütününe yansımıştır. Popüler kültürde çoğunlukla salt bir şehvet nesnesi olarak konumlandırılan kadın imajı eserde, adeta “mahlûk değil hâlık” ifadesiyle kutsal bir konuma yükselir.

Sonuç

Housden’ın eseri, Batılı bir yazarın gözünden Mevlânâ’nın yeniden alımlanışdır. Bu alımlama, elbette eserin yazıldığı dönemin siyasî, toplumsal ve popüler etkilerinden ayrı düşünülemez. İçinde bulunulan çağın bütüncül sonucuyla Mevlânâ’nın on binlerce beyit boyunca dile getirerek tasavvufî bir mes’ele olarak ortaya koyduğu varlığın birliği (vahdet-i vücûd) düşüncesi, çağdaş bir sanatkâra ilham olmuştur. Burada, salt çevresel koşullarla Mevlânâ’nın yeniden popülerlik kazandığını düşünmek eksik bir yorum olacaktır.

İnsanın kendini var ederken benliğini aşmaya olan tutkusu sürdükçe *Mesnevî* gibi *kök metinler*, Doğu’da ve Batı’da daha pek çok sanatkâra ilham kaynağı olma yolunda kaleme alınıp güncellenerek insanlığın barış ve sükûna kavuşup yeniden tazelenip yeşermesine vesile olacaktır.

Bu bilgilerin ışığında *Rumi’nin İzinde* adlı eser; okura lirik, dingin bir arayış yolculuğuna çıkmayı vaat eder. Eserin yalın üslûbu, ağır ritmine rağmen merakı canlı tutan duru anlatımı, metni sürükleyici kılmıştır. İtalya, Yunanistan ve Türkiye ekseninde farklılaşan mekânların tasviri ile resim, heykel, müzik vb. sanat dallarına yapılan atıflar, romanın ileride görsel bir metne dönüştürülebilmesine de olanak sağlar.

Housden’ın yoğun araştırmalar ve iyi bir işçilikle eserini ortaya koyduğu açıktır. Ayrıca onlarca referans, bilgi aktarımı gibi verilmeyip kurguya ustaca yedirildiğinden doğal ve samimi bir anlatımla karşılaşılır. Sahnelar sanki kendiliğinden yazılmış izlenimi taşır. Birkaç yerde “çatışma daha belirgin kılınabilirdi” düşüncesi akıllara gelir, ancak bu da metnin bütününde büyük bir açık yaratmaz.

Eserde kendini bilme teması ile “yol, yolculuk, rüya görme” gibi motiflerin Mevlânâ'ya olan atıflarla daha da zenginleştirildiği görülür.

Özetle *Rumi'nin İzinde*, metinlerarası göndergelerle geçmişin kadim anlatısına yeniden hayat veren ve modern okuru köksüzlük çıkmazından kurtarmaya yardımcı olabilecek nitelikte bir eserdir. Ayrıca, Mevlânâ'nın Batı'daki çağrışımını bilebilmek noktasında, bir belge eser olarak da incelenmeye değerdir.

Kaynaklar

- Bayramoğlu, A. (2019). *Başka bir dünya mümkün: Davranışsal esneme ile aklını kaçır hayatı yakala*. Doğan Egmont Yayınları.
- Can, Ş. (1995). *Mevlânâ: Hayatı, şahsiyeti ve fikirleri*. Ötüken Yayınları.
- Can, Ş. (2021). *Konularına göre açıklamalı Mesnevî tercümesi*. Ötüken Yayınları.
- Eliuz, Ü., Türkdoğan M. G. (2012). Eski bir hikâyenin yeniden doğuşu: Kara Kitap'taki izlek ve imgelemin metinlerarasılık bağlamında incelenmesi. *Turkish Studies – Interneational Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(1), 1013-1025.
<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3189>
- Eyuboğlu, İ. Z. (1988). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü*. Sosyal Yayınları.
- Houseden, R. (2003). *Rumi'nin izinde: Kalbin asıl ırzusunu bulmaya dair bir masal*. (N. Demirdöven, Çev.). Ayna Yayınları.
- Kaplan, M. (2004). *Türk edebiyatı üzerine araştırmalar I*. Dergâh Yayınları.
- Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (2007). *Mesnevî-i Şerîf*. (S. Nahîfî, Çev.). Timaş Yayınları.
- Schimmel, A. (2000). *Ben rüzgârım sen ateş Mevlânâ Celâleddin Rûmî büyük mutasavvıfın hayatı ve eseri*. (S. Özkan, Çev.). Ötüken Yayınları.